האזינו ב

א. איתא בגמרא [1] "מנין לברכת התורה לפני' מה"ת [2] שנאמר [3] כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלקינו" [4].

והנה מזה שיש לימוד מיוחד בנוגע לברכת התו' (אף שלכאו' נכללת היא [*] בזה שמברכין על כל המצות [5]) משמע [6] דברכת התורה זו שונה מברכת המצות. וי"ל דהחילוק הוא — דברכת המצות היא הודאה להקב"ה על אשר מקדש אותנו במצותיו, ואילו ברכת התורה היא ברכה על עצם לימוד התורה (מלבד [*6] קיום המצוה שבזה), כדמשמע גם בשינוי הל' דברה"ת — מברכת המצות.

וכן משמע מלשון אדמו"ר הזקן בשולחנו [7]: "ולכן יראה כל אדם שתהי' כלי חמדתו של הקב"ה שהי' [8] משת-

---

1) ברכות כא, א (ועד"ז הוא בירושלמי שם פ"ז ה"א. וש"נ).

2) והרמב"ן (בסהמ"צ בהוספות למ"ע מצוה טו) מנאה במנין המצות. וראה צל"ח (בגמ' שם). שאג"א סי' כד. פר"ח לשו"ע או"ח ר"ס מז שהכריחו מסוגיית הגמ' דברכה"ת מדאורייתא. וכ"ה דעת הרשב"א (שם מח, ב). מאירי (כא א). חינוך (מצוה תל).

אבל גם אם נימא דלימוד הנ"ל רק אסמכתא היא (כמו שביאר במג"א (בסהמ"צ שם), פי' הצל"ח ושאג"א (הנ"ל) ועוד בדעת הרמב"ם, ובארוכה — במראה הפנים ל' ירושלמי (שם)) — מסתבר שהיא ברכה על עצם לימוד התורה כבפנים וכדברי אדה"ז לקמן.

וראה ביאור הרי"פ פעולא (לסהמ"צ רס"ג) מ"ע לג שמפרש שגם הרמב"ם ס"ל דברכה"ת דאורייתא היא, אלא שלא מנאה במנין המצות כי לדעתו נכללת היא במצות ת"ת.

3) פרשתנו לב, ג.

4) וראה דב"ר פ"ח, ב. פי"א, ו.

*4) אבל ראה ירושלמי (ברכות פ"ו ה"א) דברכת המצות נלמדת בהיקש מברכת התורה.

5) ראה אנציקלופדיא תלמודית בערכו.

6) אבל אינו מוכרח, כי י"ל א) לפי שהיא דאורייתא (ראה בהערה 2). ב) גם להדיעות דהוי דרבנן (כמו שאר ברכת ה־מצות) אסמכוה אקרא מיוחד כי שאני תורה שהיא מצוה שבדיבור, ואינו דומה לשאר מצות שהם במעשה. [ובפרט שמהכתובים שעליהם סמכו ברכות המצות המדובר הוא במצות שבמעשה (הפרשת תרומה ומעשר, אכילת זבח (אבל ראה ירוש' שבהערה *4))]. וע"ד שאין מברכים על מצות ברהמ"ז ותפלה. ובברכות ק"ש — ראה "רשב"א (הובא בב"י או"ח סי' מו". הגר"צ) ושאר פוסקים" ד"אין להם שייכות כלל עם ק"ש" ו"קראו אותן ברכות ק"ש כו' משום כו'" (תניא פמ"ט). וראה שו"ע אדה"ז סנ"ט ס"ד.

*6) וי"ל דעל קיום המצוה — היא ברכת אקב"ו על ד"ת, שבברכות השחר (בנוסחא שווה לכל ברכות המצות), ולכן גם באה לראשונה.

7) או"ח סי' מז. ולפי מ"ש השאג"א (שם) והפר"ח (שם) שמדברי הגמ' (נדרים פא, א) על מה חרבה הארץ כו' שלא ברכו בתורה תחלה כו' מוכח דברה"ת הוי דאו' רייתא, י"ל שלכאו' גם אדה"ז ס"ל כן (אף שלא הביא הלימוד דברכות שם), שהרי הביא הא דנדרים בהתחלת דבריו (ראה עד"ז פר"ח שם שכ' כן בדעת הטור).

8) כ"ה בדפוסים שונים כולל דפוס א'

---

*) סד"ה וכתב הרא"ה (עי"ש דס"ל דישנה אמירת ברכות אלו אף שאינו קורא ק"ש). ובב"י שם דברכות ק"ש "אינו מברך אקב"ו לקרוא את שמע אלא ברכות השבח הן".

עשע בה בכל יום חשובה בעיניו לברך עלי' בשמחה יותר מעל כל הנאות ש־בעולם" *8. דמזה משמע שהברכה היא

וב'. וכ"ה גם בטור וב"ח — „שהי'". וזה של"כ „שהוא" — אולי מפני דלישני' דקרא נקט: ואהי' (אצלו גו' שעשועים). וראה לקו"ת במדבר (יח, ג) ואהי' כתיב לשון הווה והייגו שצריך להמשיך גילוי והתהוות בחי' השעשועים.

והביאור י"ל דבאלפיים שנה שקדמה תורה לעולם ע"ז נאמר ואהי' שעשועים יום יום (ראה מדרש תהלים צ, ד. ב"ר פ"ח, ב. תנחומא וישב ד וש"נ. זח"ב קסא, א) ואח"כ „נסעה ויהדה בסתר המדריגות כו' עד שנת־לבשה כו'" (תניא פ"ד) — אופן הלימוד בעוה"ז. וראה לקו"ת תזריע (כג, ב ואילך) אופן הלימוד בג"ע וכו'.

*8) בהמ"מ לשו"ע שם נסמן בהתחלת דבריו („לפי שלא כו'") לר"ן גדרים שם. אבל סיום הל' „יותר מעל כל הנאות שב־עולם" אינו בר"ן שם, כ"א עד"ז הוא ב־לבוש כאן (ר"ס מ"ז),

אלא שבלבוש כ' „(להראות שהתורה חשובה בעיניו) ונהנה ממנו כמו שמברך על כל הנאותיו". ואילו אדה"ז כ' „לברך עלי' בשמחה יותר מעל כל הנאות שבעולם".

וי"ל כי לפי' הלבוש הרי"ז ממש ברכת הנהנין, והיינו שנהנה כפשוטו מזה שלומד ויודע ומבין (וכמו"ש בהגה"ה שם ס"ו). אבל לדעת אדה"ז הוא לא גדר הנאה, הנאת הבנת הלימוד, אלא „שמחה" (שלכן צ"ל הברכה בשמחה כו') מעצם נתינת התורה לישראל וקבלתה. (ולכן מדייק וכותב (לא „כמו ועוד יותר מעל כל הנאותיו", אלא משמיט „כמו" שבלבוש וכותב) „יותר מעל כל הנאות שבעולם", ענין שהוא יותר מכל מיני הנאות). וי"ל ההוכחה ע"ז מהא שלכו"ע (ברכות יא, ב) מברכין ברה"ת על מקרא (רמב"ם הל' תפלה פ"ז ה"י. טושו"ע שם ס"ב וכן פסק אדה"ז בס"ב) אף שבתור־שב"כ גם ע"ה מברך ברה"ת „אף שאינו מבין" (ראה הל' ת"ת לאדה"ז פ"ב הי"ב־יג. וש"נ).

והא דעל תושבע"פ באם אינו מבין אינו מברך — י"ל שהוא מפני דגדר קבלתה — הוא ע"י ההבנה בה.

נוסף על זה אתי"ל שהיא ברה"נ ממש כדמשמע מפי' הלבוש — ה"ז היפך דעת הרמב"ן רפ"ח דברכות וז"ל: שלא תקנו ברכה בהנאות שאינן נכנסות לגוף כגון רחיצת מים קרים כו' לא אמרו אלא בדברים הנכנסין בגוף והגוף נהנה מהן כגון אכילה ושתי' וריח נמי דבר הנכנס לגוף וסועד הוא ואכאילה ושתי' דמי. ועד"ז הוא ב־ריטב"א פסחים נד, א. ובשל"ה מס' תענית (ר, א): אע"פ שאינן דומות . . והריח הנשמה נהנית בו מ"מ נח"ר הוא גם להגוף *).

[ובס' שיח השדה (להרב מקאזיגלוב) שער ברכת ד' ס"א הביא כהנ"ל ושקו"ט בזה ומקשר זה עם הפלוגתא אם ריחא מילתא היא א"ל, ומביא גם בשם „ס' מלכיאל והוא מקדמון" דריח רק הנשמה נהנית ממנו].

9) ראה מנ"ח (שם): „מה"ת לומר . . איזה שבח על נתינת התורה הק'".

10) או"ח סו"ס מז. והוא מהאגור (הל' תפלה אות ב) ב' ס"ה — וראה בהנסמן לעיל ע' 37 הערה 4.

על עצם ענין התורה שנתן לנו הקב"ה. ע"ד ברכת הנהנין 9.

והנה כתב אדה"ז 10 „נשים מברכות ברכה"ת שהרי חייבות ללמוד מצות שלהן לידע האיך לעשותן והאיך ליזהר מכל ל"ת שהן מוזהרות בהן כאנשים וכו'".

וע"פ הנ"ל, דברכה"ת היא לא מפני חיוב המצוה של ת"ת (כברכת המצות),

---

*) ומ"ש אדה"ז בהל' יוהכ"פ (סתרי"ב ס"ז) „לפי שהריח הוא דבר שאין הגוף נהנה ממנו כלל אלא הנשמה בלבד נהנית ממנו" — הרי מדייק „נהנית" כל' הגמרא (ברכות מג, ב). וכן משמע מהרמב"ן וכו' שבפנים ההערה: „בריח . . הנכנס לגוף", „מ"מ נח"ר הוא גם להגוף". ולא כתבו שהנאה היא גם להגוף.

אלא על עצם הענין דת"ת, המחייב ש־יברכו לפני' כו', הרי לכאו' גם לולא שנשים „חייבות ללמוד מצות שלהן כו' " צריכות הן לברך ברכה"ת לפני' [11], כי גם עליהן צ"ל חל המובא בגמרא [12].

ב. ויובן בהקדים הקושיא, שלכאו' לא הי' צ"ל זמן קבוע לברכה"ת, אלא בכל עת שבא אדם ללמוד תורה הי' חייב לברך [או לאידך גיסא: ע"פ הנ"ל דברכה"ת היא על עצם הענין שנתן לנו את תורתו כו', די שיברך אדם ברכת התורה פעם א' לכל ימי חייו, או עכ"פ — אחת בשנה [13]?].

אמנם להלכה נפסק ד(בכלל) מברך אדם ברכת התורה רק פעם אחת לפני הלימוד בתחילת היום, וזה עולה לו ללימודו כל היום, ואפילו הפסיק ב־אמצע.

וכתב אדה"ז [14] (לדיעה א'): „אם הוא אדם שרגיל ללמוד ואף כשיוצא להתעסק בפרנסתו ממהר לעשות צרכיו . . כדי לחזור ללמוד עסק זה אינו חשוב הפסק . . כיון שבשעה שהוא מתעסק בו דעתו על לימודו. וה"ה למרחץ . . שבעודו במרחץ ובה"כ אינו מסיח דעתו מללמוד אח"כ כו' וכן אם ישן . . שינת עראי אינה חשובה הפסק אבל ישן שינת קבע . . חשובה הפסק". [ואח"כ כותב דיעה ב' „וי"א שברכה"ת היא כברכת השחר שלא תקנו אותו [15] אלא פ"א ביום . . וכן נהגו"].

---

11) ואף ע"פ המבואר (בלקו"ש שם) שס"ל לאדמו"ר הזקן שעי"ז שנשים חייבות ללמוד הלכות הצריכות להן נעשה לימודן תכלית וענין בפ"ע, ענין של לימוד ה־תורה, ולכן מביא בעיקר טעם זה כי מצד זה יש להן שייכות לתורה מצ"ע כמו אנשים ולכן „נשים מברכות (סתם)" בכ"י בברכה"ש (עיי"ש באריכות) הרי הו"ל להביא טעם שבפנים כסניף עכ"פ, כי: א) גם לפי"ז שייכות הן לעצם לימוה"ת, ומצ"ז חייבות לברך כאנשים — זראה מנ"ח (שם) „עכ"פ ברכת השבח היא . . ולפ"ז נשים מוציאין האנשים כי חייבים הם מה"ת". ב) לפ"ז הברכה היא על כל התורה כולה, ולא רק ההלכות הצריכות להן. ג) לא הי' צריך לחידוש הנ"ל, דמצד חיובן במצות נעשה התורה תכלית בפ"ע *.

12) ומה שלא הביא הטעם האחר שב־אגור (שם — הובא בב"י או"ח שם) ד־מברכות מכיון דרשאות ללמוד תושב"כ (דהמלמד את בתו כו' זהו בתושבע"פ אבל לא בתושב"כ) י"ל: א) מצד הדוחק שבזה, דלשון הברכה „לעסוק (בדברי תורה)" משמע תושבע"פ כמו"ש האגור שם בעצמו. (ומ"ש „מ"מ אין לשנות מטבע הברכות" — צ"ע דהרי מצינו ברכה בנוסח מיוחד לנשים וע"ד הברכה „שעשני כרצונו" (שו"ע אדה"ז הל' ברה"ש סמ"ו ס"ד)). ב) כי

*) אבל עוד מעלה בטעם זה ד„חייבות ללמוד הלכות הצריכות" כי לפי זה מובן בפשטות מה שיכולות לברך ברכה הרא־שונה „וצונו (לעסוק)" (אבל ראה ביאור הג־ר"א שם סו"ס מז. מנ"ח שם), משא"כ להטעם שבפנים שהוא רק כמו שמברכות על כל מ"ע שהז"ג (ראה לעיל הערה *6, בהנסמן ב־לקו"ש שם הערה 48), משא"כ ברכת „אשר בחר בנו" וכמ"ש במנ"ח (שם).

„צוו חכמים שלא ילמד אדם את בתו תורה (סתם)" משמע אפילו תושב"כ (הל' ת"ת לאדה"ז ספ"א). וכן מוכח מלשונו (שם) דמתחיל „צוו כו' תורה" — סתם, ואח"כ ממשיך „ואם מלמדה תושבע"פ ה"ז כאילו מלמדה כו'". וראה רמב"ם הל' ת"ת פ"א הי"ג: תושב"כ לא ילמד אותה לכתחילה כו'.

13) ראה חינוך ומנ"ח במצות קריאת פ' זכור (מצוה תרג).

14) או"ח שם ס"ז.

15) אין ללמוד מזה שס"ל לאדה"ז ש־ברה"ת הוי דרבנן, כי מצינו בכמה דברים

וצלה"ב: בנוגע לתפלין פסק אדמו"ר הזקן [16] "מי שחלץ את תפיליו . . והי' בדעתו . . אם בשעת חליצת התפלין הי' דעתו לחזור ולהניחם מיד וחוזר ומניחן מיד אי"צ לחזור ולברך . . אבל אם עשה צרכיו ביניתיים כיון שבעת ההיא לא הי' יכול להניח תפלין א"כ אינו מועיל כלום מה שהי' בדעתו כו' (ו)צריך לחזור ולברך . . כאילו לא הי' בדעתו כלל".

ולכאורה מאי שנא מברכה"ת שפסק כאן דמרחץ ובבה"כ לא הוי הפסק והיסח הדעת [17] [ומה שלדיעה הב' גם אם הפסיק בשינת קבע אי"צ לחזור ולברך, הרי"ז (לא מפני דלא הוי הפסק, אלא) משום דלא איכפת לנו ההפסק, מאחר ש"ברכה"ת היא כברכת השחר כו'"].

ואין לחלק דתפלין שאני לפי שבתפלין אסור שיהיו מוגחים עליו בבה"כ כו' — שהרי גם ת"ת דינו כן, וכפסק אדה"ז [18] "כל ענין שהוא מדברי הקודש אסור לאומרה . . ב־בהכ"ס או בבית המרחץ ואפי' . . ל־הרהר בלבו אסור אפי' בד"ת כו'" [19].

ג. והנה מצינו דין מיוחד בתפלין דאסורין בהיסח הדעת, דכתב אדה"ז [20]: "אסור להסיח דעתו מהתפלין . . ק"ו מציץ [21] . . ואינו נק' היסח הדעת אלא כשעומד בשחוק או קלות ראש כו' [22] אבל כשעומד ביראה ומתעסק בצרכיו אע"פ שעוסק כו' ואין דעתו על התפלין ממש אי"ז נק' היסח הדעת" (ורק "מצוה מן המובחר שלא להסיח דעתו מהן כלל" [23]).

ולכאו' אינו מובן: יסוד האיסור הוא, כנ"ל, "ק"ו מציץ מה ציץ כו' אמרה תורה והי' על מצחו תמיד שלא יסיח דעתו ממנו תפלין כו' ואכו"כ" — ולמה לא ייקרא היסח הדעת רק "כשעומד בשחוק או קלות ראש", אבל "כשעוסק כו' ואין דעתו על התפלין ממש אי"ז נק' היסח הדעת" [24]?

והנה בדוחק הי' אפשר לתרץ ש־לדיעה זו [25] דין היסח הדעת בתפלין אינו שלא יסיח דעתו כפשוטו, אלא גדרו — היסח לקצה ההפכי דשימת דעת, כגון שחוק וקלות ראש שהם

שעצם הענין הוי מה"ת וחכמים תקנו פרטי הדברים הנוסח והזמן כו' (וכמו במלאכת חוה"מ — ראה פירש"י חגיגה יח, א. ובאנציק' תלמודית בערכו. ועד"ז בנוגע ל־תפלה — ראה שו"ע אדה"ז סי' קו ס"ב. ועוד). וכ"ה במ"ח שם "רק חז"ל תקנו נוסח הברכה ותקנו שנים או שלשה בר־כות כו'".

16) הל' תפילין סי' כה סכ"ט־ל.

17) וכקושיית ביאור הגר"א סמ"ז ס"י על הג"מ.

18) הל' ק"ש ר"ס פה.

19) ועפ"ז מובן מה שכ' כאן בברה"ת שזה שאינו חשיב הפסק "לפי שאף שבעודו במרחץ ובה"כ אינו מסיח דעתו מללמוד אח"כ", ולא כ' כבאגור (הובא בביאור הגר"א שם. וראה מ"א שם סק"י) ד"צריך להרהר שם דיניהם". וראה שו"ע אדה"ז שם ספ"ה "ואפי' הל' ביהכ"ס אסור ללמוד בביהכ"ס וכן הל' בית המרחץ כו'" ש־משמע גם הרהור, וכנ"ל בפנים (ספ"ה שם) בנוגע ללימוד התורה בכלל.

20) הל' תפילין ר"ס כח.

21) מנחות לו, ב. וש"נ.

22) והוא דעת הרא"ש הל' תפילין סי' כא בשם ה"ר יונה. ועד"ז כ' בברכות פ"ג סי' כח. טור סי' מד. מג"א שם סק"ב.

23) ב"ח ומג"א שם.

24) וכמו שהאריך להקשות על שיטה זו בשאג"א סי' לט.

25) משא"כ לדעת הרמב"ם שס"ל שאין להסיח דעתו מהם כלל — ראה שאג"א שם.

בזיון להתפלין שעליו, והוי כוונה ודעת הפכית מענין התפלין, ולא רק היסח הדעת.

אבל אא"פ לפרש כן דעת אדה"ז, כי (נוסף על הקושיא דק"ע מציק) הרי כותב "אסור להסיח דעתו מהתפלין כ"ז שהן עליו אפי' רגע א'" (שאינו בטור ושו"ע [26]), שמזה משמע [27] שענין היסח הדעת כאן הוא כפשוטו, שתהא דעתו ממש על התפלין ולא יסיח דעתו מהן [28], ולא רק לשלול כוונה וענין הפכי [29].

---

26) כ"א ברמב"ם הל' תפילין פ"ד הי"ד. ובב"י הביא עצם הק"ו (בר"ס כח שם) אבל לא "אפי' רגע א'".

27) בשאג"א (שם) כ' דמדברי הרמב"ם (פ"ד מהל' תפלין הי"ג) "המצטער ומי שאין דעתו מיושבת ונכונה עליו פטור מן התפלין שהמניח תפלין אסור להסיח דעתו מהן" מוכח דס"ל שכל היסח הדעת אסור בתפלין גם אם אינו שחוק וקלות ראש. ולכאו' מכיון שגם אדה"ז הביא הנ"ל (סי' לח ס"ח) מוכח שכן ס"ל גם לאדה"ז. אבל (נוסף ע"ז שמלשון זה עצמו א"א להוכיח כן שהרי גם הטור (סי' לח) הביא הנ"ל דהמצטער והטור בפירוש ס"ל (סי' מד. וכמו"ש אדה"ז כאן רסכ"ח) דרק שחוק וקלות ראש חשיב היסה"ד (וכמו שהעיר ע"ז בשאגת ארי') הרי אדה"ז מוסיף שם על דברי הרמב"ם והטור הנ"ל (דברי הב"ח והמג"א שם סקי"ב) "וא"א לו לישב דעתו . . אבל אם אפשר לו לישב דעתו חייב לישב דעתו ולהניחן". וראה שם מש"כ בר"ס כח בחצע"ג "מי שמטריד דעתו כו'" ובהמצויין בהמ"מ שם. ואכ"מ.

28) ראה צפע"נ (מהד"ת ע, ד) דבתפלין של ראש "הוי היסח הדעת פסול עצם".

29) אף שגם בזה י"ל שסיבתו היא מצד בזיון, היינו שלגבי גודל קדושת התפלין (ראה ל' הרמב"ם שם הי"ד) גם אם אינו עומד בשחוק וקלות ראש אלא רק מסיח דעת ה"ז כעין בזיון התפלין. וראה ביאור מהרמ"ב למרדכי הל' תפלין.

30) שו"ע (ואדה"ז) או"ח סי' כה ס"ה (י"א).

31) ראה ב"ח שם סי' ח. ועיין תניא רפמ"א.

32) ולא כמו שכ' בביאור מהרמ"ב שם.

33) להעיר ממ"ש הרגוצובי בכ"מ (צפע"נ שם. הובאו ונסמנו במפענצ"פ פ"ג סי"ח. פ"ה סי"ט) דתפלין של ראש המצוה היא שיהא מונח וכל רגע מקיים המצוה

ד. והביאור בכ"ז:

במצות תפלין יש ב' ענינים: א) הנחת התפלין, ב) כוונת המצוה ל"שעבד כו' הנשמה שהיא במוח כו' לבו" [30], שגם זה הוא חלק בקיום המצוה [31].

והנה גם אם אין דעתו על התפלין, אי"ז בגדר היסח הדעת והפסק בהנחת תפלין [32], שהרי בזה עצמו שמונחים עליו מקיים מצוה כל הזמן. וגם בנוגע לברכה, לא נפסקה שייכותו להברכה שבירך בעת ההנחה [33].

אולם כשחולץ את התפלין, הרי בזה נפסקה שייכותו אל התפלין, ולכן צריך לחזור ולברך כשחוזר ומניחן, אא"כ דעתו עליהן — לחזור ולהניחן.

נוסף לזה: אף אם הי' בדעתו להניחן אלא ש"עשה צרכיו בינתיים, כיון שבעת ההיא לא הי' יכול להניח תפלין, אינו מועיל מה שהי' בדעתו לחזור ולהניחן כו'" — כי מאחר ש"צ"ל בהמשך להברכה — היינו להנחתו הקודמת. צ"ל הדעת לחזור ולהניחן באופן שתוכל להביא לידי הנחה בפועל, שאז לא נק' הפסק (משא"כ אם יש רגע שאינו יכול להניח כו' לא תועיל דעתו מאחר שאינו ראוי להנחה).

והנה מכיון שא' מחלקי המצוה היא הכוונה „לשעבד הלב והמוח כו'", מובן שגם זה צ"ל כל עת קיום המצוה *[33]. אמנם, מכיון שבעת ההנחה היתה לו כוונה זו דשעבוד הלב והמוח, ומצד כוונה זו הרי הוא „עומד ביראה כו'", הנה גם במצב ד„סתם" הבא לאחריו, אף „שעוסק כו' ואין דעתו על התפלין ממש", נמשכה הכוונה שהיתה בעת ההנחה על כל משך הזמן שלאחריו, ולא הוי היסח הדעת ממנה, וע"ד לשמה „שעיקר ההכנה לשמה לעכב הוא בתחלת הלימוד כו' וכמו בגט וס"ת שצריכים לשמה לעכב ודיו ש־יאמר בתחלת הכתיבה הריני כותב לשם קדושת ס"ת או לשמו ולשמה כו'" [34].

וכש"כ וק"ו בתפלין ש(היסח) הדעת הוא בקשר עם שעבוד בכלל וסתמי דהמוח והלב.

חמור מכולם ציץ — דאף דשווה לתפלין ד(היסח) הדעת קשור באזכ־רות שבהם, הרי ענינו ופעולתו לכפר ולרצות על הדם ועל החלב שקרבו וכו' *[34] — קרבן מסוים בזמן מסוים.

אבל „כשעומד בשחוק או קלות ראש נק' היסח הדעת" בתפלין [35] — כי הוי היפך ושלילת הכוונה הנ"ל ומבטל פעו־לת שעבוד הלב וכו' שהי' לו בעת הנחתן, ואז נפסקה שייכותו למצות תפלין והוי היסח הדעת *[35].

ה. והנה אדה"ז מביא ב' דיעות לענין הפסק בין ברכה"ת להתחלת הלימוד [36]: „י"א שא"צ ללמוד מיד אחרי' אלא אע"פ שמפסיק בין ברכה ללימודו דינו כאילו הפסיק באמצע לימודו כו' ואינו דומה לברכת המצות כו' אבל ת"ת שחייב לעסוק בה תמיד כשמפסיק בין ברכה ללימוד לא חשיב הפסק מאחר שבאותו זמן שמפסיק מחוייב הוא ללמוד. ויש חולקים ע"ז ונכון לחוש לדבריהם כו'".

וי"ל (לא לאפושי במחלוקת) דהדיעה הב' לא פליגא על עצם הסברא דמצד שת"ת „חייב לעסוק בה תמיד" יש להאדם שייכות לתורה גם בשעה שאינו עוסק בה [37] (ופליגא רק אם נאמר סברא זו גבי ההפסק בין ברכתה לתחילת הלימוד).

ולכן לכו"ע אין צריך דעת בפועל במשך היום שלא ייקרא הפסק והיסח הדעת, כי עצם החיוב לעסוק תמיד בת"ת מקשר האדם להמצוה [38]. ולכן גם כשנכנס למרחץ וביהכ"ס שאסור

(משא"כ בתפלין של יד דהמצוה היא מה שלובש — ההנחה).

*33) להעיר מסידור אדמו"ז (ו, א).

34) תניא פמ"א (נח, ב).

*34) ראה יומא (ז, א ושם). פרש"י תצוה כח, לח.

35) אבל לא מצינו זה בכתיבת גט — כי „שחוק" אינו „היסח הדעת" בכלל, כ"א רק ד„הדעת" שצ"ל מצד האזכרות — עמידה ביראה.

*35) ראה עד"ז בלקו"ש (ח"ד ע' 1128 ואילך) בביאור הטעם מה שכמה מצות אין צריכות כוונה, ובנוגע לעבירה אינו מתכוון פטור, עי"ש.

36) שם סי' מז סעיף ז.

37) שהרי מפורש כ' אדה"ז „ולד"ה אם התחיל ללמוד . . והפסיק . . אינו חשיב הפסק".

38) ראה מ"א שם סק"ז „דמצוה להגות יומם ולילה וא"כ לעולם ליכא היסח ה־דעת". וראה תוס' ספ"ק דברכות הובא בב"י שם ד"ה ואם בא. וראה גם ב"י שם ד"ה כתוב כתשו' הרשב"א ובלבוש שם ס"ו.

לו לעסוק בת"ת, בכ"ז מאחר שמחוייב הוא בת"ת [39] ורק "ארי' הוא דרביע עלי'" [40], מספיקה הדעת שילמוד אח"כ — שלא ייקרא הפסק.

משא"כ שינת קבע (או מי שאין דרכו ללמוד), שזהו היסח הדעת גמור [41], הוי הפסק וצריך לחזור ולברך (לדיעה הא').

ו. עפ"ז מובן מה שכותב אדה"ז דנשים מברכות ברכה"ת "שהרי חייבות ללמוד מצות שלהן כו' והאיך ליזהר מכל ל"ת כו'": לולא ביאור זה, הנה אף שהי' מקום לומר שנשים מברכות ברכה"ת כהקדמה ללימודן (מצד הילפותא ד"שם ה' אקרא כו'" או ע"ד ברה"נ, כמבואר לעיל ס"א), בכ"ז הי' צ"ל הדין שתברכינה בכל פעם ופעם שמתחילות ללמוד, וה"ז חידוש, ולא אישתמיט תנא בשום מקום לאמרו [42].

ולכן מבאר אדה"ז "שהרי חייבות ללמוד כו'", וכוונתו: כשם שאנשים מברכים פ"א ליום, כי מצד החיוב התמידי דת"ת מספיקה ברכה אחת ליום (אם אין היסח הדעת גמור); עד"ז בנשים, מאחר ש"חייבות ללמוד מצות שלהן כו' והאיך ליזהר מכל ל"ת כו'", ש(מהן) חיובן כל היום, במילא יש גם חיוב הלימוד עליהן כל היום. ולכן גם נשים סגי להן בברכה פ"א ליום כל־אנשים.

ז. אך לכאורה, לפי הדיעה (ש"כן נהגו") דמברכים ברכה"ת פ"א ביום לפי ש"ברכה"ת היא כברכות השחר שלא תקנו אותו אלא פ"א ביום" — הדרא קושיא לדוכתה, דלא הוצרך אדה"ז להוסיף טעם ברכה"ת בנשים משום "שחייבות ללמוד כו'" (וגם הנשים מברכות פ"א ביום כי "ברכה"ת היא כברה"ש כו'").

אבל זה אינו, דהנה בענין תיקון ברה"ש כתב אדה"ז [43]: "ברכות השחר תקנום חכמים על סדר העולם והנהגתו מה שהבריות נהנין בכל יום שיברכו להקב"ה על זה בפעם הראשונה שנהנין הנאה זו בכל יום ויום".

ומבואר בזה דברכות השחר נתקנו על מה שהבריות נהנין בכל יום ובתמידות, שתיכף בפעם הראשונה, בתחילת היום, יברכו על הנאתן [כגון ברכת "זוקף כפופים", שהוא ענין תמידי שישנו כל היום, ומברכים ע"ז בפעם הראשונה בתחילת היום]. אבל הנאות וענינים שאינם תמידיים, אף אם יבואו במשך היום בדרך ארעי פעם א' או יותר — וכן בת"ת דנשים (אם לא ש"חייבות ללמוד מצות כו'").

---

39) ויש להעיר שמכיון שאינו לומד ומהרהר בד"ת בבהכ"ס מצד ציווי התורה הרי"ז גופא משוה לי' עכ"פ שייכות ל־תורה גם בבהכ"ס.

40) ולהעיר שלאפרושי מאיסורא מותר להרהר בד"ת גם בבהכ"ס ומרחץ (שו"ע אדה"ז סו"ס פה).

41) אף שגם אז ישנו חיוב עליו, מ"מ החיוב לבד אינו מספיק (לדעת אדה"ז) אלא שצ"ל דעת "דעתו על לימודו", "אינו מסיח דעתו ללמוד אח"כ", (ולא כבט"ז שם סק"ח אבל ראה מחה"ש שם). משא"כ בהנ"ל שמסיח דעתו בפירוש וע"ד שנת"ל בפנים סוס"ד לענין תפלין.

42) אבל ראה פתחי עולם סו"ס מז.

43) ר"ס מו.

לא שייך לתקן ע"ז ברכה בברכות השחר.

ולכן צריך אדה"ז לבאר שנשים „חייבות ללמוד" מצות כו' והאיך ליזהר מכל ל"ת כו'", שמצד זה יש עליהן חיוב תמידי דת"ת, ושפיר שייכות הן לברכה"ת כאחת מברכות השחר.

(משיחות חגה"ש וש"פ נשא תש"ל)

---

44) ועפ"ז מובן בפשטות מה שיכולות לברך גם ברכה הראשונה „וצונו" ולא רק מטעם שמברכות על כל מ"ע שהזמ"ג (ראה לעיל שוה"ג להערה 11).